

כתיבת ביבליוגרפיה

כחלק מהאפרט המדעי, אותם מכלול הכללים והחוקים לכתיבת עבודה מדעית, כשאנו כותבים עבודה בדיסיפלינה ההיסטורית עלינו לרשום בסוף העבודה את רשימת המקורות עליהם מסתמכת עבודתנו (ביבליוגרפיה).

החלוקה הבסיסית ביותר בתוך הרשימה הביבליוגרפית הינה בין:

מקורות ראשוניים: מקורות שנכתבו על ידי בן/בת התקופה בתקופה אותה אנו חוקרים. לדוגמה: התכתבויות, ספרי זכרונות מכתבים, דוחות, הסכמים חוזים, עיתונים וכו'. בדרך כלל ירשמו המקורות הראשוניים לפני המקורות המשניים בביבליוגרפיה.

מקורות משניים: ספרים מאמרים או עבודות מחקר היסטוריות המתבססים על מקורות הראשוניים או על מקורות משניים אחרים.

בקורס זה, לצורכי לימוד בלבד, נערוך גם חלוקה משנית בין ספרים למאמרים (חלוקה זאת לא נעשית בדרך כלל בעת כתיבת רשימה ביבליוגרפית במחקר אמיתי). כמו כן נערוך חלוקה לפי שפות (**אנגלית ושפות אירופאיות נוספות בקטגוריה אחת, ערבית בתעתיק ועברית בקטגוריה אחרת**). סדר דומה יעשה גם לגבי מאמרים. יצוין כי סדר שמות המשפחה של החוקרים ייכתב תמיד **לפי האלף-בית** (למשל כהן ירשם לפני לוי)

כתיבה ביבליוגרפית של ספרים

שם המשפחה, השם הפרטי של המחבר. **כותרת הספר: כותרת משנה** (מוטה או עם קו תחתיו). אם יש כרך יצוין. סדרה/מהדורה (אם אינה הראשונה). עיר: הוצאה, שנה.

דוגמאות:

חוראני, אלברט. *ההיסטוריה של העמים הערבים*. תל-אביב: דביר, 1996.

זיסר, אייל. *בשם האב: בשאר אל-אסד - שנים ראשונות בשלטון*. תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב, 2004.

באנגלית:

Geertz, Clifford, *Islam Observed*. New York: Yale University Press, 1968.

בערבית:

נרשום בערבית לפי כללי התעתיק, ולא בהדפסת האותיות בערבית

*יש לשים לב כי הפרטים על מקום ההוצאה לאור והמוציא לאור של כל ספר מופיעים בדפים הראשונים. אין להשתמש במידע שעל גבי עטיפת הספר שכן פעמים רבות הוא חסר. כמו כן, יש להקפיד להישאר נאמנים למקור ככל שניתן בעת הרישום. פרטים שלא שאובים מן הספר כגון שמו של אדם המשתמש בשם עט, או שנת הוצאה לאור שלא צוינו בדף השער בספר יירשמו בסוגריים מרובעים [ ]

***במקרה שקיימים שני מחברים לספר**, הראשון מביניהם יופיע לפי הכללים שלעיל בעוד אצל השני יכתב קודם השם הפרטי ורק אחר כך שם המשפחה.

לדוגמה:

יניב, אבנר, משה מעוז ואבי קובר. *סוריה ובטחון ישראל*. תל-אביב: מערכות, 1991.

***במקרה שלא מופיע שם מחבר:**

מחבר לא ידוע, שם הספר, וממשיכים רגיל.....

*אם במקום הוצאה לאור מופיעות מספר ערים צריכים לכתוב את העיר המוזכרת ראשונה. אם לא מופיעה עיר או הוצאה או שנה, יש לכתוב ללא הוצאה, ללא עיר, ללא שנה וכו'. לדוגמה:

ל"ת (ללא תאריך)

ל"מ (ללא מקום= מקום הוצאה לאור לא צוין)

חמו"ל (חסר מוציא לאור)

*במקרה של כותרת משנה של הספר ניתן לצרפה (לאחר כתיבת נקודתיים או מקף) תוך המשך הקו/הטיה המציינים שזוהי כותרת.

לדוגמה:

זיסר, אייל. *פניה של סוריה: חברה משטר ומדינה*. תל-אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2003.

* אין לכתוב תארים ודרגות של מחברי הספרים (ד"ר, פרופ' וכו'). ניתן לעשות כן רק במקרה והמחבר ידוע יותר בתואר הזה שלו (לדוגמה ד"ר שקשוקה...). במקרה דנן, את השם המקורי שמים בסוגריים ( ).

* באנגלית רושמים באות גדולה (קפיטל) את האות הראשונה בכל מילה בכותרים, שמות משפחה, עיר הוצאה, וכו'. לעומת זאת, מילות יחס באנגלית באמצע השורה לא יובאו באותיות גדולות. לדוגמה:

The Rise of Modern Turkey

(שימו לה שה The בתחילת הכותרת נשאת כתובה באות גדולה).

*אם המחבר הוא לא כותב הספר אלא העורך שלו יש לציין זאת בסוגריים מייד אחרי שמו של הספר:

Landen, Robert G. (ed.) *The Emergence of the Modern Middle East: Selected Readings*.
New York: Van Nostrand, 1970.

במקרה של שני עורכים:

Hourani, Albert and Bernard Lewis (eds.). .....

{ed. קיצור של המילה editor (עורך)}

*במקרה שלספר יותר ממהדורה אחת יש לציין זאת אחרי שם הספר בצורה הבאה:

בעברית: חוראני, אלברט. אסלאם וערביזם. מהדורה ראשונה. עיר: הוצאה, שנה.

במקרה של ספר באנגלית:

Hourani, Albert. *Islam and Arabism*. 2ed. ....

{במקרה הנ"ל ed. מסמל edition – מהדורה}

במקרה של פסידונים (שם עט/ כינוי ספרותי):

אל-פראתי, אל-סיד [פסיד' של עבד אל-רחמאן אל-כואכבי]. אמ אל-קרא. קהיר: אל-מכתבה אל-תג'אריה אל-כברא, 1931.

במקרה של שם אצולה:

Cromer, Earl of (Evelyn Baring). *Modern Egypt*. 2d ed. London: Macmillan, 1991
2 vols.

אם לאותו מחבר יש מספר ערכים שהשתמשו בהם רושמים את החדש ביותר ראשון וכך הלאה. את שם המחבר אין צורך לרשום שוב אלא אפשר פשוט לשים מקף.
לדוגמה:
שמיר, שמעון. מדריך לכתובה בנושאי המזרח התיכון ואפריקה. מהדורה חדשה. תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב, 2002.
--- תולדות הערבים במזרח-התיכון בעת החדשה. [תל-אביב]: רשפים, 1965.

כתיבת עבודות MA ודיסרטציות:

דיסרטציה (עבודת ד"ר) נרשמת בדומה לספר, תוך ציון העובדה כי מדובר בדיסרטציה, שם המוסד שהעניק את התואר, ושנת ההגשה.

אנגלית

Khalidi, Walid. *Mustafa al-Bakri al-Siddiqi's Journey to Jerusalem*. Unpublished Thesis. Oxford, 1952.

עברית

זיסר, אייל. אתגר העצמאות: לבנון בתקופת ממשלת בשארה אל-ח'ורי (1948-1952). חיבור לשם קבלת התואר דוקטור לפילוסופיה. אוניברסיטת תל-אביב, 1991.

כתב יד נרשם כספר אך במקום פרטי ההוצאה לאור יצוינו פרטי מיקומו (ארכיון, אוסף פרטי) ומספרו.

כתיבה ביבליוגרפית של מאמרים

כאשר רושמים מאמר בביליוגרפיה יש לציין את כל טווח העמודים שלו ולא את מספרי העמודים שהשתמשנו בהם בלבד (כפי שעושים בהערות שוליים).

מאמר מכתב עת

בעברית

שם המשפחה, שם פרטי. "שם המאמר", שם כתב העת, הכרך (חודש שנה), עמודים.

לדוגמה:

אפרת, יהשוע. "תפרוסת היישובים ביהודה ושמרון", *המזלחה*, כ' (1970), עמ' 257-265.

לואיס, ברנארד. "מהי היסטוריה", *זמנים*, כרך 3 (יוני, 1990), עמ' 21-30.

*ניתן אף להוסיף מספר חוברת

לואיס, ברנארד. "מהי היסטוריה", *זמנים*, כרך 3, **חוברת 1** (יוני, 1990), עמ' 21-30.

באנגלית

Gurel, Boris. "Ideological Origins of the Soviet-Egyptian Alliance," *NME*, II (Feb. 1970), pp. 17-22.

Lewis, Bernard, "What is History," *Zemanim*, vol. 3 (June, 1990), pp. 21-30.

Lewis, Bernard, "What is History," *Zemanim*, vol. 3, no. 1 (June, 1990), pp. 21-30.

* **Vol. קיצור המילה volume (כרך)**

* **מספרי העמודים באנגלית יכתבו בדרך הבאה:**

עמוד אחד: p. 1

מספר עמודים: pp. 1-3

מאמרים בתוך ספרים ערוכים/קבצים

במאמר מתוך ספר סדר הכתיבה יהיה כדלהמן:

שם משפחה, שם פרטי (של כותב המאמר). "שם המאמר", אחר כך תבוא המילה בתוך עם קו מתחתיה (באנגלית נרשום *in*) שמות המחבר או המחברים שערכו את הספר בו מופיע המאמר. שם הספר בו מופיע המאמר, עיר: הוצאה, שנה, עמודי המאמר. לדוגמה:

באנגלית

Hourani, Albert. "Historians on Lebanon," **in Bernard Lewis (ed.). *Historians of the Middle East***. London: Yale University, 1962, pp. 226-245.

במקרה ולספר יש שני עורכים העורך הראשון יופיע ראשית בשם משפחתו ואחר בשמו הפרטי. העורך השני יופיע אחריו קודם בשמו הפרטי ורק לאחר מכן בשם משפחתו.

Hourani, Albert. "Historians on Lebanon," **in Lewis Bernard and P.M. Holt (eds.). *Historians of the Middle East***. London: Yale University, 1962, pp. 226-245.

בעברית

בנג'ו, עופרה, "עיראק: החזון הדמוגרפי ושברו," **בתוך** אילון עמי וגד גילבר (עורכים). *דמוגרפיה ופוליטיקה במדינות ערב*. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 1995, עמ' 91-107.

זיסר, אייל. "העלויים- אדוניה של סוריה- מעדת מיעוט לעדה שלטת," **בתוך** שולמית וולקוב (עורכת). *מעוטים זרים ושונים*. ירושלים: מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, 2000, עמ' 200-220.

מאמרים מאנציקלופדיה

בעברית:

שם המשפחה, שם מחבר. "הערך", שם האנציקלופדיה (שוב או עם קו מתחת או בהטיה), כרך (שנה), עמודים.

באנגלית

Teaschner, F. "Antalya," *EI2**, vol. 6 (1960), pp. 517-518.

(Encyclopedia of Islam, second edition) *

מאמרים מתוך עיתון

בעברית

שליו, חמי. "המנהיגות המסורתית בלבנון: קוים לדמותה," *מעריב*, 28 אוקטובר, 1991, עמ' 4-7.

באנגלית

Heikal, Muhhamad. "Nasser: The inside Story," *Sunday Telegraph* (London), 12 Sep. 1971, pp. 6-7.

שונות לגבי מאמרים:

- **כתבי עת יוכלו לבוא בקיצור במיוחד אם מדובר על כתב עת מפורסם בתחום**
IJMES – (International Journal of Middle Eastern Studies
MES - (Middle Eastern Studies)

- מספרי כרכים יוכלו לבוא או במספר או באותיות רומיות. לדוגמה:

Lewis, Bernard, "What is History," *Zemanim*, vol. 3 (June, 1990), pp. 21-30.

Lewis, Bernard, "What is History," *Zemanim*, vol. III (June, 1990), pp. 21-30.

כתיבת מקור מהאינטרנט

* ברישום אתר אינטרנט שם המשפחה יופיע ראשון, ואחריו פסיק והשם הפרטי:

World Wide Web

Limb, Peter. "Alliance Strengthened or Diminished?: Relationships between Labour & African Nationalist/Liberation Movements in Southern Africa."
 <http://neal.ctstateu.edu/history/world_history/archives/limb-1.html>. May 1992.

כותרת

שם מחבר
הערך/מאמר

כתובת

תאריך פרסום

Personal site

Pellegrino, Joseph. Home page. 16 Dec. 1998. 1 Oct. 1999

<<http://www.english.eku.edu/pellegrino/personal.htm>>.

Professional site

- *The William Faulkner Society Home Page*. Ed. Mortimer, Gail. 16 Sept. 1999. William Faulkner Soc. 1 Oct. 1999 <<http://www.acad.swarthmore.edu/faulkner>>.

- *NAIC Online*. 29 Sept. 1999. National Association of Inventors Corporation. 1 Oct.

1999 <<http://www.better-investing.org/>>.

- U. S. Department of Education (ED) Home Page. 29 Sept. 1999. US Dept. of Education. 1 Oct. 1999 <<http://www.ed.gov/index.html>>.

- William Faulkner on the Web 7 July 1999. University of Mississippi. 20 Sept. 1999 <<http://www.mcsr.olemiss.edu/~egjbp/faulkner/faulkner.html>>.

Book - An online book

- Bird, Isabella L. *A Lady's Life in the Rocky Mountains*. New York, 1881. *Victorian Women Writers Project*. Ed. Perry Willett. April 20, 1998 <<http://www.indiana.edu/~letrs/vwwp/bird/rocky.html>>.

- Bryant, Peter J. "The Age of Mammals." *Biodiversity and Conservation*. 28 Aug. 1999. <http://darwin.bio.uci.edu/~sustain/bio65/lec03/b65lec03.htm>

- Harnack, Andrew, and Eugene Kleppinger. Preface. *Online! A Reference Guide to Using Internet Sources*. Boston: Bedford/St. Martin's, 2000. 5 Jan. 2000. <<http://www.bedfordstmartins.com/online>>.

Article in an electronic journal (ejournal)

Joyce, Michael. "On the Birthday of the Stranger (in Memory of John Hawkes)." *Evergreen Review* 5 Mar. 1999. <<http://www.evergreenreview.com/102/evexcite/joyce/nojoyce.html>>.

Article in an electronic magazine (ezine)

Adler, Jerry. "Ghost of Everest." *Newsweek* 17 May 1999. <http://newsweek.com/nw-srv/issue/20_99a/printed/int/socu/so0120_1.htm>.

Newspaper article

Wren, Christopher. "A Body on Mt. Everest, a Mystery Half-Solved." *New York Times on the Web* 5 May 1999.

<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9C05E2D9123CF936A35756C0A96F958260&scp=1&sq=A%20Body%20on%20Mt.%20Everest,%20a%20Mystery%20Half-Solved&st=cse>.

רישום ביבליוגרפי של מסמכים רשמיים:

דגם כללי:

מדינה/גוף בינ"ל/מוסד. מחלקות משנה. כותרת הפרסום. מחבר (אם יש). תאריך. סדרה ומספר. עיר: מוציא לאור, שנה. מספר כרכים.

דוגמה:

League of Nations. *Ratification of Agreements and Conventions Concluded under the Auspices of the League of Nations*. Nineteenth List. Legal. 1938. V. 4. Geneva: 1938.

רישום ביבליוגרפי של ארכיונים:

אם משתמשים במסמך אחד מהארכיון רושמים לפי השיטה שתוצג להלן. אם משתמשים בהרבה מסמכים, בביבליוגרפיה מציינים את שם הארכיון ומתחזיו רשימת מסמכים.

Public Record Office – London
Başbakanlık Osmanlı Arşivi- Istanbul
Archives Nationales- Paris

דגם כללי:

ארכיון (עיר). מחלקות משנה, סדרה ומספר. "כותרת המסמך" (אם יש). כותב ומכותב (אם יש). תאריך.

דוגמאות:

*Public Record Office (London). Foreign Office 424/91. Layard to Salisbury (Confidential). 20 Oct. 1879.

(בד"כ מקצרים את Foreign Office ל-F.O., כאן במסמך אין כותרת ואנו רואים שהמסמך הוא למעשה התכתבות בין שני אנשים)

*Başbakanlık Osmanlı Arşivi (Istanbul). Mühimme Defterleri, Vol. XXXI, No. 690. "Ferman to the Vālī and the *Defterdār* of Damascus." 15 Receb, 985 [28 Sep. 1577]

(תאריך הרשום לפי לוח השנה ההג'רי יומר לרוב ללוח השנה הגרגוריאני)

*Archives Nationales (Paris). Affaires Étrangères BI, 116. "Mémoire sur le commerce que la Nation française fait dand l'échelle de Tripoli de Syrie," by J-L Lemaire. 30 July, 1728.